BIULETYN KOWIEŃSKI
WILBI

WILEŃSKIE BIURO INFORMACYJNE (WILBI) ZAMKOWA 3—3

Nr. Wilno, dnia 15 lipca 1930 roku. **292.**

Treść numeru:

I. ZAGADNIENIA POLITYKI ZAGRANICZNEJ. Dział. Str.

-----ooOoo-----

§

I. ZAGADNIENIA POLITYKI ZAGRANICZNEJ.

"Lietuvos Žinios" o sposobach odzyskania Wilna.

"Lietuvos Žinios" Nr.154 z dn.10.VII.1930 r.Art.p.t."W sprawie kulturalnej pracy w Wileńszczyźnie". Streszczenie:

Jeśli wierzyć, że odzyskanie Wilna może być osiągnięte drogą użycia siły, tedy dzisiejszy stan całej pracy nie gwarantuje bynajmniej, aby te siły były odpowiednio zorganizowane dla podjęcia podobnego kroku w razie braku przychylnych okoliczności z zewnątrz. Pohałasować, pośpiewać: "Mybez Wilna nie uspokoimy się", pobrząkać orężem, gdy się wie, że znikąd niebezpieczeństwo nie grozi - to są rzeczy możliwe. Jednakże nie świadczy to, iż wszystko jest w porządku, że śpiew i wrzawa są potęgą.

Istotna siła odzyskania Wilna leży nietyle w niepodległej Litwie, ile w samej Wileńszczyźnie, a mianowicie - w uświadomieniu narodowem Litwinów Wileńszczyzny, wystawionych dziś na wynarodowienie. Jeśli bowiem Polakom uda się ich wynarodowić, wówczas nawet w razie odzyskania Wileńszczyzny faktycznie nie będzie ona w posiadaniu Litwinów.

Pierwszem zadaniem społeczeństwa litewskiego jest wzmocnienie w Wileńszczyźnie litewskiej pracy kulturalno-gospodarczej. W tym celu należy opracować planowy program i specjalną organizację. Obecnie nie widzimy takiej pracy ani tu, ani w Wileńszczyźnie. Centralne komitety Litwinów wileńskich trafiły w ręce księży, którzy nie mogą swobodnie prowadzić pracy narodowej i część zapomóg naszego społeczeństwa używają na potrzeby "katolickości", lecz nie na cele narodowe. Niedość tego. Księża prowadzą walkę z patrjotami litewskimi innych przekonań i używają na to otrzymywane środki, zadając cios litewskiemu ruchowi narodowemu.-

"Rytas" o stosunkach litewsko-sowieckich.

"Rytas" Nr.156 z dn.12.VII.1930 r. Art .p.t."Z okazji dziesięciolecia układu pokojowego z ZSSR". Streszczenie:

~~Najważniejsze~~ Największe znaczenie w układzie pokojowym między Litwą a Sowietami ma określenie granic republiki litewskiej. Obok tej dodatniej strony układu, mieli rację ci nasi mężowie stanu, którzy przepowiadali, że Sowiety nie będą lojalnie przestrzegały zawieranych układów. Czytając dokładnie tekst układu, znajdziemy dużo rzeczy, które powinny były być wykonane, zostały jednak tylko martwą literą. Np. w artykule 4 czytamy, że obie układające się strony nie pozwolą powstawać i działać żadnym organizacjom, których celem jest walka z bronią w ręku przeciw drugiej. Wszelako życie dowiodło, że w Litwie działa popierana przez Sowiety sekcja komunistów litewskich, że komintern prowadzi wyraźną działalność, zmierzającą do zniszczenia naszego kraju.

Nie lepiej wywiązano się z zobowiązań gospodarczych. Nie można nie zauważyć, że pozbycie się przez Litwę wszystkich carskich długów i zobowiązanie Sowietów co do przyjęcia na siebie wszystkich pretensyj do byłego skarbu carskiego, o ile są one skierowane przeciw nam, ma pewne znaczenie. Wszelako obok tych dodatnich stron układu, mamy i niedotrzymanie zobowiązań. Trudnoby było opowiedzieć, ile nasz kraj cierpiał i cierpi z powodu niezwrócenia wkładów, konfiskaty majątków, co Sowiety miały wynagrodzić Litwie. Z powodu niewykonania tych zobowiązań kraj nasz utracił najmniej trzecią część swojego mienia. Nie mniejsze znaczenie ma zobowiązanie So -

wietów, dostarczenie Litwie 100.000 ha lasu budulcowego w celu od - budowania kraju. Zobowiązanie to również pozostało tylko na papie - rze.

Sowietom, dzięki naszemu układowi, udało się nietylko reklamować siebie, lecz i otrzymać realne przywileje. Przedewszystkie należy wspomnieć udzielenie Sowietom wolnego tranzytu przez Litwę i zobowiązanie zawarcia układu handlowego na zasadzie największej przychylności. Jeżeli tranzyt w dzisiejszych okolicznościach ma mało wagi, to ustalenie podstaw układu handlowego dało Sowietom wielki plus.

My wobec monopolu handlu zagranicznego w Sowietach nic nie możemy wwieść ani sprzedać i w zupełności zależymy od łaski "wniesztorgu". Tymczasem Sowiety sprowadzają do nas w znacznej ilości swe towary, korzystając ze zniżonej taryfy celnej i innych przywilejów. Nie wdając się w szczegóły układu z Sowietami, musimy jednak przyjść do wniosku, że bardzo ważne i wielkie interesy Litwy zostały zaniedbane i cierpią może z powodu abnegacji. Naszem zdaniem, przestępstwem jest nieszukanie tego, co prawnie do nas nale - ży. Mamy rzekomo silnie obsadzone przedstawicielstwo w Moskwie, nic jednak nie słyszymy o jego krokach w kierunku realizowania układu pokojowego. Bodaj czy palcem poruszono celem odzyskania prywatnego lub państwowego mienia. Litwa ze wszystkich krajów sąsiednich najmniej zrealizowała te prawa, które przysługują naszemu krajowi. I w życiu wewnętrznem mamy sprawy, pozostające w związku z układem poko - jowym, mianowicie - znacjonalizowane rosyjsko-polskie długi hipoteczne, które wciąż jeszcze leżą w rejestrach naczelnego rejenta i w dziale hipotecznym, stwarzając trudności w obrocie gospodarczym. Nie da się usprawiedliwić i brak układu handlowego z Sowietami. Podczas gdy my jesteśmy nietylko rynkiem dla produktów sowieckich, lecz i areną dla ich eksperymentów z dempingiem, sztucznem wahaniem się cen, aroganckiemi układami z syndykatami, - wywóz naszych produktów do Sowietów maleje do zera.

Będąc stronnikami dobrych stosunków z państwami sąsiedniemi, sądzimy, że dla Sowietów podstawę tych stosunków będzie stano - wiło uczciwe wykonywanie układów. Wzajemne poszanowanie znacznieby się zwiększyło, gdyby w Sowietach skończyły się prześladowania re - ligijne z jednej strony i popieranie ruchu komunistycznego - z drugiej.-

"Lietuvos Aidas" o stosunkach litewsko-sowieckich.

"Lietuvos Aidas" Nr.156 z dn.12.VII.1930 r. Art.p.t."Dziesięć lat dobrego pokoju". Streszczenie:

Każdy powinien przyznać, że postanowienia układu pokojowego z Sowietami są zupełnie realne. Niektórzy z nieufnością patrzą na dobre stosunki Litwy z komunistyczną Rosją. Zagranicą nie mogą zrozumieć, dlaczego Litwa z komunistami walczy, a z komunistyczną Rosją utrzymuje przyjazne stosunki. Nie rozumie tego nasza prasa opozycyjna. Naszem zdaniem, głosy takie są nierozsądne i poprostu szkodliwe.

Za podstawę stosunków międzynarodowych uważa się zupełną wolność narodów i niewtrącanie się do spraw wewnętrznych. Każdy rozumie, że Litwa nie może być komunistyczną, że powinna ona w swym kraju walczyć z komunizmem. Tak samo jednak dla każdego jest jas - ne, że los komunizmu w Sowietach zupełnie Litwę nie obchodzi i że taki czy inny ustrój w Rosji jest rzeczą jej narodu. Naszą rzeczą jest rozszerzanie z Sowietami dobrych stosunków nietylko politycz - nych, lecz i ekonomicznych. W myśl tego powinniśmy potępiać tych, którzy w stosunkach międzynarodowych nie mogą uniknąć swych subjektywnych poglądów na ustrój polityczny tego czy innego kraju.

Dla nas jest jasne, że komunistom sowieckim ustrój wewnętrz

Litwy nie może się podobać. Wiemy jednak również, że ci sami komuniści są dobrego zdania o państwie litewskiem i politycznych dążeniach narodu litewskiego. Imię Litwy jest w Rosji dość znane i popularne. Rzecz zrozumiała, że środki naszego rządu przeciw ruchowi komunistycznemu w Litwie nie podobają się komunistom rosyjskim i rozlegają się głosy niezadowolenia. Wszelako odpowiedzialni kierownicy ich polityki w stosunku do Litwy trzymają się wyraźnej i niedwuznacznej linji, opartej na dobrze zrozumianej sytuacji politycznej na wschodzie Europy. To samo możemy powiedzieć o odpowiedzialnych politykach litewskich.

Stosunki Litwy z Sowietami nie są stosunkami z partją komunistyczną i jej ideologją. Są to stosunkix z narodami Rosji, z xpaństwem sowieckiem. Nikt nie zaprzeczy, że państwo to jest wielkim czynnikiem gospodarczym i politycznym z jeszcze większemi perspektywami na przyszłość. Ten, kto patrzy na politykę nietylko dnia dzisiejszego, lecz przewiduje i jutro, powinien zrozumieć, co znaczy utrzymywanie dobrych stosunków z krajami, które mają przyszłość przed sobą. Rosja jest zainteresowana w egzystencji silnej i niepodległej Litwy, Litwa również jest zainteresowana w potężnej Rosji, gdyż tylko takiej Rosji głos wiele zaważy w kwestjach międzynarodowych. ~~Rxxxxxxxxxx~~ Ze Rosja sowiecka interesuje się sprawami Litwy i jej przyszłością, wskazuje na to szereg znamiennych faktów.-

Wywiad ministra Zauniusa na temat stosunków z Sowietami.

W związku z dziesięcioleciem układu pokojowego litewsko-sowieckiego, współpracownik "Rytasa" zwrócił się do ministra Zauniusa, pytając go o stan stosunków litewsko-sowieckich. Minister Zaunius udzielił następujących wyjaśnień:

Układ pokojowy litewsko-sowiecki był i jest jednem z najważniejszych zdarzeń w naszej polityce zagranicznej. Rosja, podpisując układ pokojowy, wyrzekła się praw suwerenitatu i uznała bez uastrzeżeń Litwę za niepodległepaństwo w granicach, ustalonych przez układ. Chociaż faktycznie sam naród litewski wywalczył swą niepodległość, to pod względem prawnym podobne uznanie niepodległej Litwy przez Sowiety miało wielkie znaczenie ze względu na inne państwa. Szczególnie ważnem jest takie przyznanie w sprawie ustalenia granic. Jedynie były suzeren może, na mocy podpisanego przez niego układu, gwarantować granice odłączającego się od niego kraju. W podobnych wypadkach wszystkie inne państwa zostają tylko obserwatorami, lecz nie dysponentami.

Układ ryski, zdaniem Litwy i Sowietów, nie anulował granicy litewsko-sowieckiej. W układzie ryskim powiedziane jest, że Rosja uzna tylko takie granice między Litwą a Polską, jakie będą ustalone na podstawie dobrowolnego porozumienia polsko-litewskiego. Dopóki takiego porozumienia niema - a nie może go być bez zwrotu Wilna Litwie - w kwestji granic stanowisko Rosji sowieckiej zostaje to samo. Gwałt polski nie uważa ona za rozstrzygnięcie kwestji granic i nieraz to oświadczyła w oficjalnych aktach. Stanowisko Rosji w uznaniu naszych granic z Polską przypomina stanowisko Ligi Narodów, która również oświadczyła, że nie uzna granicy litewsko-polskiej, dopóki Litwa dobrowolnie nie porozumie się z Polską w tej sprawie.

Co do wykonania układu pokojowego Litwy z Sowietami, w większości został on wykonany. Dużo zrobiono w wykonaniu tych punktów, które dotyczą zwrotu różnego mienia. Np. zwrócono Litwie wiele ewakuowanego z naszego kraju mienia kolejowego, dzwonów, archiwów i t.d. 3 miljony rubli w złocie rząd rosyjski wypłacił w zupełności. Naogół, co do wykonania układu litewsko-sowieckiego, ostatnio poczyniono wiele kroków naprzód. Nie zwrócono nam jeszcze

centralnych archiwów wileńskich, dzieł naukowych i sztuki, które niestety często trudno znaleść.

Sprawa otrzymania z Rosji 100.000 ha lasu nie jest jeszcze skonkretyzowana, chociaż uważam ją za realną i wymagającą wykonania. Ponieważ jednak niema niebezpieczeństwa, iż układ pokojowy kiedyś straci moc prawną, sądzę, że sprawa ta zostanie wciągnięta na porządek dzienny wówczas, gdy sami będziemy przygotowani do eksploatowania tego lasu.

Najważniejszemi perspektywami układu pokojowego są perspektywy polityczne. Układ dowodzi, że Rosja jest zainteresowana w egzystencji niepodległego państwa litewskiego. Chociaż w strukturze wewnętrznej obu państw zachodzi ogromna różnica, nie psuje to stosunków litewsko-rosyjskich, które obie strony chętnie utrzymują. Ze swej strony Litwa jest zainteresowana, aby Rosja została nieporuszona w swym składzie terytorjalnym, gdyż gwarantuje to pewną równowagę na Wschodzie.

Obcowanie gospodarcze między obu krajami daje przewagę narazie Rosji. Import rosyjski do Litwy przewyższa import litewski do Rosji. Nie jest to zjawisko zdrowe i Rosjanie przyznają, że dla gospodarki litewskiej ważnem jest utrzymanie równowagi. Należy jednak zaznaczyć, że gdyby Litwa nie otrzymała niektórych towarów, np. nafty, cukru, soli i t.p. z Rosji, to musiałaby je sprowadzić skądinąd. Różnice eksportu i importu wyrównywa poniekąd tranzyt rosyjski przez Litwę, który stale się zwiększa. Obecnie przez Litwę przechodzi bezpośrednia komunikacja Paryż-Władywostok, która co do swej długości w zupełności odpowiada linji Berlin-Warszawa.

Naogół daje się zaobserwować zainteresowanie Rosji sowieckiej międzynarodowemi stosunkami Litwy w przychylnej dla nas płaszczyźnie i to jeszcze bardziej rozpagadza perspektywy stosunków litewsko-sowieckich.-

P r o p o z y c j a r e w i z j i l i t e w s k o - n i e m i e c k i e j k o n w e n c j i o m a ł y m r u c h u g r a n i c z n y m . Rząd niemiecki zaproponował rządowi litewskiemu rewizję konwencji, załączonej do art.20-go litewsko-niemieckiego układu handlowego z dnia 1-go czerwca 1923 roku w sprawie małego ruchu granicznego.-

P r z y b y c i e d w ó c h w y c i e c z e k L i t w i n ó w a m e r y k a ń s k i c h . Dnia 8-go b.m. przybyły do Kłajpedy dwie wycieczki Litwinów z Ameryki, jedna na okręcie - "Baltonic" w składzie 78 osób, w tem 21 z Ameryki i 7 z Anglji; druga - na rezerwowym okręcie szwedzkim "Bornholm", na który przesiadła się z wielkiego oceanicznego okrętu , stanowiąca tylko część wycieczki Litwinów amerykańskich w składzie 28 osób. Pozostali uczestnicy wycieczki pojechali do Helsingforsu w związku z tem, iż "Gripsholm" z powodu burzy nie mógł zawinąć do portu.-

N i e z a d o w o l e n i e p r z e d s t a w i c i e l s t w a s o w i e c k i e g o w K o w n i e . W związku z dziesięcioleciem układu pokojowego litewsko-sowieckiego, niektóre pisma kowieńskie zwróciły się do przedstawicielstwa sowieckiego w Kownie, prosząc o okolicznościowe informacje. Poselstwo sowieckie kategorycznie odmówiło udzielenia jakichbądź informacyj. W sferach prasowych odmowa ta jest komentowana, jako swoista zemsta za rzekomą przychylność prasy litewskiej dla wypadków w Finlandji.-